ژنانی کورد و دۆزەخی ئەنفال

بەشی سێیەم

ئاسۆبیارەیی
2005-3-23سوێد

فاتیمە لەتیف سەعید
تەمەنی 62 ساڵە و خەڵکی شاری کەرکوکە

من خەڵکی شاری کەرکوکم و ماڵم لە گەرەکی شۆرجە بوو. خێزانەکەم بریتییە لە (مام ساڵح) ی مێردم، دوو کوڕ(هونەر و دلێر) و چوارکچ (شلێر، بوار، چنور و بەهار).
لەبەر ئەوەی مێردەکەم خەریکی کاری سیاسی بوو، ناچار شاری کەرکوکمان بەجێهێشت و لە ناوەڕاستی ساڵانی هەشتاکاندا لە بناری گل لە ناوچەی گەرمیان،لە گوندی **کانی قادری قەڵا** گیرساینەوە.
من لە ژیانمدا، وەکو هەر دایکێکی کورد، مەینەتی و ئاوارەییم لە نیشتمانی خۆمدا زۆر چێشت. دەتوانم بڵێم ، زۆربەی ساڵانی تەمەنم ئەنفال بووە.
ڕاستە دوای کیمیاوی بارانی هەڵەبجە، باسی ئەنفال داهات.
ئەنفالی ئێمەی کورد، ئەوسا دەستی پێکرد، کە حزبی بەعس هاتە سەر حکوم لە عیراقدا. سەدام خۆی مێشکی ئەنفالێک بوو بۆ گیانی خەڵکی بێ تاوان.

(یوم القیامة)ی ئەم دنیا

لە منداڵیمەوە تا ئێستام، باسی(یوم القیامة)م بۆ دەکرێ، باسی دۆزەخ و مردن سووتاندن دەبیستم. پێم وایە ئەوەی بە گەلی کوردمان کرا، خەڵکی دوای مردن چاوەڕێی دەکات. ئێمە هێشتا لە ژیان بووین و ڕەوانەی ئاگری دۆزەخیان کردین. ئێمە گوناحمان تەنها کورد بوون بوو و هیچی تر.

ئەنفال و کیمیاوی بارانی شاری هەڵەبجە

دەنگ و باس هات، کە سەرکردایەتی(ینک) و شاری هەڵەبجە، بە چەکی کیمیاوی بوردومان کراوە. مەسەلەی کیمیاوی ترسێکی گەورەی لە دڵی خەڵکدا چاند.بمبورن کە ساڵەکـەم نایتەوە یاد، چونکە میشکم تا ئێستاش، لە خەمی ئەو ساڵەی ئەنفال، تێپەڕی نەکردووە.
ناوچەکانی پێشمەرگە، ڕۆژانە بوردومان دەکران، شەوێکیان ووتیان سوپا و چاش خۆیان بۆ پەلامارادنی ناوچەی گەرمیان ئامادەکردوە. ئێمەش هەر ئەو شەوە، چی منداڵ و کەنیشک و پەککەوتە و پیربوو، بەناو گەنم و هەردەکاندا وێڵی خۆ حەشاردانەوەبووین.
لە **بناری گل** دوور کەوتبوینەوە، لە دوورەوە دەمان بینی، کە چۆن حوکمەتت ئەو ناوەی کردووە بە ئاگر و دوکەڵ.
لەو ڕۆژەو مێردەکەم و **هونەر** کوڕم کە پێشمەرگەی حزبی شیوعی بوون، لێم بربوون. گەیشتینە گوندی **ڕەمەزانی مامکە**، تەواو چۆل بووبوو. با ئەوەش بڵێم کە لە گوندی **کانی قادر**، بێجگە ڕوحمان، هیچمان بۆ ڕزگارنەکرا.
کاراونی خەڵکەکە زۆر گەورەبوو، سەرباری ماندویەتی خەڵکی بەبێ ئەوەی چارەنووسی خۆی بزانێت ڕێی دەکرد.
وابزانم چوار پێنج ڕۆژێک بێ پشودان ڕێمان کرد.
لە نێوان گوندەکانی (**ئیبراهیم غولام وحەسەن پرچن**)دا، جەیش و جاش لە گەڵ خەڵکی بێ چارەدا تێکەڵبوو. من و کچەکانم هەرجۆنێک بوو، خۆمان کرد بە شارۆچکەی **قادر کەرەم** دا.

ڕۆژانی خۆشاردنەوە
خزمێکمان کە جاش بوو، ناوی **مەحمود مەلا ڕەحیم** بوو، لەگەڵ خوشکێکی مام ساڵح و ئامۆزایەکی هاتن ئێمەیان ڕزگارکرد و نە گیراین.
لە کەرکوک چوین بۆ ماڵی (شیخ جەمیل) و ڕۆژی دوایی خوشکێکی **مام ساڵح**, بردینی بۆماڵی (**شیخ عەتا**) لە **شاری کفری**. حەوت مانگ لەوێ لە ژورێکدا خۆمان شاردەوە. تەنها شەوانە بۆمان هەبوو بچینە دەرەوەی ژوورەکە. پیاوانی ئەمن بە شوێنماندا دەگەڕان. لە هەرماڵێکدا ئاشکرا بووینایە، خانوەکەیان دەڕوخاند و خاوەن ماڵیشیان ئەنفال دەکرد. خوا هەڵناگرێ **شیخ عەتا** یارمەتی باشی داین و هەمیشە دڵی دەداینەوە.
هاوڕێیەکمان هەبوو ناوی **ئەبو فەلاح** بوو، ڕۆژێکیان ئێمەی لە ماڵی **شیخ عەتا** دی. ماوەیەکی پێ چوو ووتیان **ئەبو فەلاح** گیراوە. ترسمان لێ نیشت و گواستمانەوە بۆ ماڵی(**حەپسەخان**) لە کەرکوک. لەورەش دوو مانگ خۆمان شاردەوە. پاشان گواستمانەوە بۆ هەولێر.

شاری هەولێر و ترس و گەرما
ماڵمان گواستەوە بۆ هەولێر، لەوێ خێزانی **هاوڕێ (مام فەتاح)** مان دۆزییەوە و ڕێک کەوتین کە پێکەوە بژین. هەردوولا، یەک چارەنووسمان هەبوو. ئەویش مێردەکەی شیوعی بوو و لە شاخ بوو. شایەنی باسە کچکەی مام فتاح(شەرمین) بە کاری درومان هەردوو لامانی بەخێودەکرد.

شیخ عەتا. بە هۆی خزمانییەوە توانی لای حکومەت بلێت، کە ئێمە لە ئیران بووین و تازە گەڕاوینەتەوە و کە سمان نە ماوە. کەمێك ترسمان سووک بوو، گواستمانەوە بۆ ماڵێکی تر و کە مێک ئازادبووین.
خاوەن ماڵەکە ژنێک بوو، تەنها کرێچی ئافرەتی دەویست، درۆیەکی سپیمان کرد کە باوکی منداڵان نەماوە، منداڵەکانم زۆر پێی دڵگران بوون، ووتم : من ناوی باپیرتانم بەو ووتووە. کە ڕاپەڕین دەستی پێکرد، درۆکەمان ئاشکرابو و خاوەن ماڵەکە زۆری پێ خۆشحاڵ بوو. ڕۆژێکیان لە بازار من و **مام ساڵح**ی بینی، ووتی ئەمە یەکەم جارە ببینم مردو زیندو بێتەوە.

بەڵام باری ئابوریمان زۆر خراپ بوو،چونکە کەسێ نەبوو لە ماڵدا موچەی هەبێت و کاسبی بکات، کوڕەکانیشم لام نەبوون. ژورێکی بچوکمان هەبوو، هێندە گەرم بوو کە بە درێژایی ڕۆژگار ئارەقمان دەکردەوە. هەندێ جار کە سەهۆڵمان دەکڕی. تا دەمان هێنایە ماڵەوە، مشتێکی دەمایەوە. ژورەکەمان هیچی تیانەبوو، تەنانەت پانکەشمان نەبوو، بەشوێن سێبەرەکەدا دەمان گواستەوە.
ڕۆژێکیان کادیرێکی حزبی شیوعی هات بۆ ماڵمان، باسمان کرد کە چۆن دەژین، بەداخەوە هیچ یارمەتییان نەداین. بیانویان ئەوەیان بوو، کە ئەوان(حزبی شیوعی) تەنها (مام ساڵح یان) پێ بە خێودەکرێ، بەمەرجێک واش نەبوو،یان داوایان کرد، کە دەبێ دوو کادیریان بۆ بشارینەوە ئەوسا یارمەتی ئابوریمان دەدەنێ، منیش ووتم: خاوەن ماڵەکە چۆن ڕازی دەبێت، ، بەڵێ ئەوە پاداشی حزب بوو، کە چەند ساڵ و بە ماڵ و منداڵەوە خۆمان بۆی بەخت کرد.

ئەم خۆشەویستانەم لە ئەنفال وون بوون
ماوەی کارەساتی ئەنفال کەم بوو، بەڵام وەکو ئاگری دۆزەخ خەڵکێکی بی گوناحی سوتاند. کۆمەڵێک خوشکەزاو ئاموازام تیاچوون:-
برازا
سەرکەوت ئەمین تاڵەبانی
گۆران ئەمین تاڵەبانی
خوارەزا
پێشکەوت ستار تاڵەبانی
کەریم فەتاح تاڵەبانی
فاخر فەتاح تاڵەبانی
تاهیر قادر تاڵەبانی و(دووکوڕ،سێ کچ و هاوسەرەکەی)
ناسح قادر تاڵەبانی
لە هۆزەکەم, پتر لە 50 کەس بێ سەر و شوێنن

لە ژێر سایەی ئازادیدا

پێم وایە، ترس و مردن تەواوکەری یەکترن،ترس بەشێکە لە مردن. تا لە گەڵ منداڵەکانمدا یەکم نەگرتەوە، نیوە مردو بووم. بڕواناکەم هیچ شتێک لە دونیادا، تامی ئازادی بدات. لە ڕۆژانی خۆشاردنەوەدا، وەرزەکانی ساڵم لێ وون بوون بوون، مێشکم یەک پارچە دەریایەکی ترس و دڵەڕاوکێ بوو، چاوەروانیەکی سەخت بوو. خەونەکانم دیداری جوانیی باوکی منداڵان و جگەرگۆشەکانم بوو، کە ساتانی ترس، هەڕەشی لە ژیانیان دەکرد، وەڵامم نەبوو.

ڕاپەڕین بەرگی ڕزگاری و بوژانەوە بوو بۆ هەزارەها دایکی وەکو من، کە چەندەها ساڵ، چاوەڕێیی، شەکەتی کردبووم. ئای ئەو ڕۆژە چەند خۆش بوو، کە مام ساڵح و چەند هاوڕێیەکی خۆیان کرد بەژووردا، یەکمان گرتەوە، لە نیگایان تێرم نە دەخوارد، دەتووت تازە، زەماوەندێ دەگێڕم و مێرخاسی ئاواتەکانم هاتوە و بەرەو هێلانەی خۆرم دەبات. دیسان خەمی ئەوانەش کە کەسوکاریان ئەنفال قوتی دابوون، شینێکی ناوەختی ناو شایی ڕاپەڕین بوو.

شانازی و ئاواتەکانم

من شانازی بەوە دەکەم، کە توانیم منداڵەکانم گەورەبکەم و پشتیوانی مێردەکەم بکەم، کە خەباتی دەکرد بۆ هەژاران. ساڵانێکی دوور لە یەکتر بچڕاین، بەڵام ئێستا ئاواتم هاتوەتەدی و لانەکەم پۆشتە و بەرداخە، بێ ترس دەخەوم و منداڵەکانم تەیمانی ئەوین و سۆزیان بۆ دروست کردووم. ئەمەش وەڵامێکە بۆ ئەوانەی کە دەڵێن ژن زەعیفەیە و بێ دەسەڵاتە. ئەوەی ژنان و کچانی کورد، لە شۆرشی ئەمجارە کردیان، مەزنترین خەباتە، لە مێژوی گەلی کوردماندا، پیاوان دەبێت شانازیمان پێوە بکەن.

ئەو ئینسانانەی کە قومی بیابان وونی کردن

بە جەستە لە وڵاتی سوێد دەژیم، کەچی بیرم وەکو نەمامێکی ناسک و سەوز، بووەتە ئەلبومێک، فلیمی هەزارەها مرۆڤی لە خۆگرتووە، وێنەکانیان لە سەر هەرد و بەردی ڕوحم دەبینم، ئێستاش، منیش وەکو کەسوکاریان برینەکانم خوێنیان لێ دەکێ، کە گۆڕێکی بەکۆمەڵ دەدۆزرێتەوە.

تێناگەم چون ئینسان، وا بەئینسان دەکات؟ تێناگەم لە و پارتییانەی کوردستان، کە کۆمەڵێک پیاوکوژو ئەنفالچیان لە خۆیان گرتووە، کە تادوێنێ، لە هەردەکانی گەرمیان، ڕاوی ئینسانی کوردیان دەکرد؟ تێناگەم بۆ مافی ئێمەی قوربانیانی ئەنفال، هێندە سووکە. دواوا دەکەم باسی ئەنفال، لە بیرنەکرێ! بکرێتە دەرس و قوتابیانی کورد لە قوتابخانەکان بیخوێنن.

هیوادارم حکومەتێکی باش دەسەڵات وەربگرێت، ئەنفال دووبارە نەبێتەوە، باری گرانی قوربانیانی ئەنفال سووک بکاتەوە، هەرچەندە ئەو ڕۆژانە هەرگیز لە یاد ناچنەوە، هەوڵبدات ئاسەواری ئەنفال نەهێڵێت.